

Şehir Sağlığı Planlaması:

Çerçeve

Şehir Sağlığı Planı

Toplum

Ticaret sektörü	Ulaştırma sektörü	Ekonomi sektörü	Sağlık sektörü ve sosyal sektör	Çevre sektörü	Sanayi sektörü	Eğitim sektörü
-----------------	-------------------	-----------------	---------------------------------	---------------	----------------	----------------

Yerel Politikalar ve Yasalar

Ulusal Politikalar ve Yasalar

Herkes için Sağlık Stratejisi

Ocak 1996

Sağlıklı Şehirler Projesi Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi
Kopenhag

Çeviri Editörü

Dr. E. Didem EVCİ

Atilla EKMEKÇİGİL

Sağlık Bakanlığı Planlaması – ereve

Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼ę¼ - Kasım 2001

ARK Terc¼me B¼rosu tarafından terc¼me yapılmıştır.

Bu kitap Sağlık Bakanlığı'ndan izin alınmadan çoğaltılamaz.

HEDEF 14

SAĞLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN ORTAMLAR

2000 yılında, şehir, okul, işyeri, yakın çevre ve ev gibi tüm sosyal yaşam ve faaliyet ortamlarında sağlığın geliştirilmesi için daha büyük olanaklar temin edilmelidir.

Anahtar Sözcükler

SAĞLIKLI ŞEHİRLER

KENTSEL PLANLAMA

KENTSEL SAĞLIK

SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME

SAĞLIK POLİTİKASI

Bu belgenin tüm hakları DSÖ Avrupa Bölge Bürosuna aittir. Bununla birlikte, bu belge, ticari amaçlı satış veya kullanım için olmadığı sürece serbestçe incelenebilir, özeti çıkartılabilir, çoğaltılabilir veya herhangi bir diğer dile tercüme edilebilir. İsmi verilen yazarlar tarafından ifade edilen tüm görüşler tamamen bu yazarların sorumluluğundadır. Bölge Bürosu yapılan herhangi bir tercümenin üç kopyasının iletilmesinden memnuniyet duyacaktır.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Özet	i
Giriş.....	1
Şehir Sağlığı Planları ve DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesi	2
Mantık	5
Çalışma Tanımı	7
Bir Şehir Sağlığı Planının Hazırlanmasına İlişkin Notlar	11
Prensipiler	11
Plan Şartları	14
Şehir Sağlığı Planının Diğer Planlarla olan İlişkisi	17
Hazırlık Çalışmaları	19
Planlama Süreci.....	20
Sektörler Arası İşbirliği.....	21
Toplumun Katılımı.....	23
Planın Hedef Alması Gereken Alanlar.....	24
Planlama Sürecinin Önündeki Engeller	25
Plan Belgesinin İçeriği	27
Sağlıklı Şehir Projesi Bürosunun Rolü	28
Referanslar	29

0. Özet

Şehir sağlığı planları sağlık gelişiminin DSÖ'nün Herkes İçin Sağlık Stratejisini yerel duruma adapte etmesi için bir anahtardır . Bir şehir sağlığı planı bir şehir içerisindeki sağlığın geliştirilmesi ve sağlıkla ilgili eşitsizliklerin azaltılması amaçlı geniş politikaları ve stratejik amaçları ve belirlenen bir süre içerisinde söz konusu hedeflere ulaşılması için atılacak olan pratik adımları açıklar. Bu belge DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesinin deneyimlerine dayanmaktadır. Şehir sağlığı planları, şehir sağlık planı geliştiren şehirler için, bir çalışma tanımı, prensipler, süreçler ve içerik hakkında kılavuz bilgiler verir ve bir çerçeve sağlar.

1. Giriş

1.1 Şehir sağlığı planı, Sağlıklı Şehirler bağlamında daha önceki sağlık planlamalarından niteliksel olarak farklılık gösterir. Bu belge söz konusu planın farklı olduğu bazı noktaları belirtmekte ve bu tür bir planın geliştirilmesine ilişkin bazı prensipleri ve kılavuz niteliği taşıyan noktaları listelemektedir. DSÖ proje şehirlerinin bugüne kadar edinmiş olduğu düşünceleri ve deneyimlerine dayanmakta ve üç temel alanı hedef almaktadır:

- “Şehir sağlığı planının” DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesi bağlamındaki anlamı
- şehir sağlığı planlarının geliştirilmesi konusunda kılavuz prensipler;
- şehir sağlığı planlarının geliştirilmesine ilişkin süreçler

Bu seride yer alan başka belgeler sağlık ve sürdürülebilir kentsel gelişme planlamasına ilişkin özel konular hakkında ek kılavuz bilgiler sağlayacaktır.

2. Şehir Sağlığı Planları ve DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesi

- 2.1 DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesinin ikinci safhasını oluşturan tüm şehirler bir şehir sağlığı planının hazırlanmasını ve uygulanmasını taahhüt etmişlerdir (1). Bu planın amacı her bir şehre nüfusunun sağlığını geliştirmek konusunda, DSÖ'nün Herkes İçin Sağlık Stratejisini kullanarak yardımcı olmaktır (2). Herkes için sağlığın elde edilmesi düşünme ve çalışma yöntemlerinde bir kayma gerektirmektedir. Aynı zamanda planlama süreçlerinin sağlık gelişiminin teşvik edilmesi yollarının geliştirilmesi için değiştirilmesi de kaçınılmazdır.
- 2.2 Sağlıklı kamu politikalarının ve planlarının oluşturulması Herkes İçin Sağlık stratejisinde (2) ve Ottawa Sağlığı Geliştirme Anlaşması'nda (3) hedef alınan temel sağlık geliştirme görevleridir.
- 2.3 Şehir sağlığı planları sağlık hedeflerine ulaşmak amacıyla kullanılan temel araçlardan biridir. Bu planlar Herkes İçin Sağlık stratejisi ile sağlık önceliklerinin yerel analizi arasında bir bağlantı kurar ve yerel mercilerin ve diğer kurumların sağlığın yerel düzeyde geliştirilmesine ilişkin taahhütlerini belirtir.
- Şehir sağlığı planları aynı zamanda Gündem 21'in (4) uygulanması konusunda da anahtar faaliyettir ve genel sürdürülebilir kentsel gelişme bağlamında geliştirilmeleri gerekir.

- 2.4 Tüm şehirler planlama konusunda deneyim sahibidir. Bununla birlikte çoğu plan - ister belirli bir yerleşim bölgesinin fiziksel planlamasıyla ister sağlık hizmetlerinin bir parçası olarak sağlığın desteklenmesiyle ilgili olsun – bir şehrin bir parçasın için belirli bir sektörle ilgilidir. Birkaç şehir burada açıklanan kapsamlı şehir sağlığı planını oluşturmuştur.
- 2.5 Şehir sağlığı planlarına ilişkin ilk somut tartışmalar Haziran 1993'te St. Petersburg'da gerçekleşmiştir. Söz konusu zamanda, şehirlerin Sağlıklı Şehirler Projesi konusunda sahip olduğu deneyimler temelinde, şehir sağlığı planlarının içeriği ve üretim süreci ile ilgili en önemli özelliklerden bazıları tanımlanmıştır (5).
- 2.6 Ocak 1994'te Glasgow'da Sağlıklı Şehirler Ticaret Toplantısında takip niteliğinde tartışmalar gerçekleşmiştir (6). Sağlıklı Şehirler Projesi Bürosu (HCPO) toplantısının ardından, şehir sağlığı planları konusunda bir teknik grup oluşturulmuş ve bu grup ilk olarak Haziran 1994'te Viyana'da toplanmıştır. Grubun şehir sağlığı planlarının tanımlanması, içeriği ve süreci hakkındaki önerileri bu belgenin önemli bir girdisini oluşturmaktadır.
- 2.7 Bu belge Kopenhag (7), Glasgow (8), Horsens (9), Liverpool (10), Poznan (11) ve Valladolid (12) tarafından üretilen planlar ve planlama belgelerine ve Polonya Poznan'da Eylül 1994'te gerçekleştirilen ve Sağlıklı Şehirlere ilişkin deneyimlerin sunulduğu ve açık forum ve tartışma gruplarında tartışıldığı teknik bir sempozyumun (13) sonuçlarına dayanılarak hazırlanmıştır. Bu

belgede aynı zamanda Herkes İçin Sağlık konusunda ulusal (14, 15) ve kurumsal politikaların hazırlanmasına ilişkin DSÖ deneyimi de kullanılmaktadır.

3. Mantık

3.1 Şehir sağlığı planı sağlık gelişimi için bir anahtardır. Aynı zamanda bir şehrin genel gelişimi için de önemli bir konudur. Şehir sağlığı planının üretilmesi bir şehrin sağlık vizyonunu ve bunun elde edilmesi için şehrin amaçladığı adımları ortaya koyar. Şehirdeki herkese şehrin sağlığa verdiği önemi gösterir ve şehrin değerleri hakkında güçlü bir sinyal verir. Bir şehir sağlığı planının üretimi, ilgili tüm sektörlerin ve hükümet temsilcilerinin şehrin insanları ile birlikte çalışmasını gerektiren bir süreçtir.

3.2 Bir şehir sağlığı planının geliştirilmesinin çok sayıda başka faydası vardır:

- Mevcut ve gelecekteki sağlık programlarına yön verir ve Herkes İçin Sağlık vizyonuna pratik bir ifade kazandırır;
- Entegre yaklaşımların ve şehirdeki çeşitli sektörler tarafından gerçekleştirilen tüm sağlık faaliyetlerinin ve sağlıkla ilgili faaliyetlerin koordinasyonunun gelişimini kolaylaştırır;
- Sağlıkla ilgili gelişmelerin gerçekleşebileceği bir çevre yaratılmasına yardımcı olur;
- Çeşitli sektörler ve kurumlarda bilincin oluşturulmasını kolaylaştırır ve karşılıklı bir öğrenme deneyimi olarak hizmet eder;

- Karar alma süreci için, kişilerin sağlığa yatırım yapmaya yöneltildiği mantıksal bir temel sağlanması yardımcı olur;
- Sağlık sorunları ile ilgilenmek konusunda yeni kaynakların geliştirilmesini ve uygulanmasını kolaylaştırır; ve
- Mevcut ve planlanan sağlık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini ve görünürlüğü olan politikaların geliştirilmesini sağlar.

4. Çalışma Tanımı

4.1 Bir şehir sağlığı planı bir şehirdeki sağlığın geliştirilmesi ve sağlıkla ilgili eşitsizliklerin azaltılması amaçlı geniş politikaları ve stratejik amaçları ve belirlenen bir süre içerisinde söz konusu amaçlara ulaşılması için atılacak olan adımları açıklar.

4.2 Çalışma tanımı hakkında notlar:

4.2.1 Şehir sağlığı planı DSÖ'nün Herkes için Sağlık stratejisini yerel duruma adapte eder. Bu planın iki anahtar özelliği kapsamlı ve sektörler arası olmasıdır. Tüm sağlık faaliyetlerini ve sağlıkla ilgili faaliyetleri entegre eder ve sağlıkla, üzerinde etkili olan tüm ilgili sektörler arasında bağlantı kurar. Çevresel, sosyal ve ekonomik konular ve şehir sakinlerinin fiziksel ve fizyolojik refahı da dahil olmak üzere tüm şehrin sağlığı göz önünde bulundurulur. Planda belirtilen eylemler aynı zamanda sağlığı – özellikle çevreyi, eğitimi, sosyal hayatı, istihdamı ve sağlık hizmeti sektörlerini – etkileyen tüm temel sektörleri de kapsamalıdır. Plan şehrin sağlıkla ilgili ideallerini elde edebileceği soyut fikirleri ve pratik kaynakları bir araya getiren birleştirici etkiyi temin eder.

4.2.2 Plan, şehir içerisinde açık ve geniş bir destek görmelidir. Bu yalnızca şehir konseyinin ve idaresinin genel karar alma yapılarının değil, aynı zamanda kamunun, planın parçalarını

gerçekleştiren sektörlerin, şehir sağlığını etkileyen sorumluluklara (örneğin bölgesel düzeyde) sahip olan diğer idari düzeylerin de desteğini gerektirir. Kısacası, şehrin tüm tarafları bu sürece katılmalı ve plan uygulamasının içerisinde yer alacağı uygun teknik, ekonomik ve politik yapıyı temin etmelidir.

- 4.2.3 Mümkün olan hallerde, plan bazı hedefler içermelidir. Aynı zamanda değerlendirme ve sonraki planlama süreçlerinde değerlendirme sonuçlarının kullanılmasını sağlayan mekanizmalara sahip olmalıdır.
- 4.2.4 Şehir sağlığı planı süreç içerisinde bir noktadır, kendi içerisinde bir son değerildir. Plan kadar planlama hakkında konuşulması da önemlidir ve planlamanın dinamik bir süreç olduğu kabul edilmelidir. Plan ve üzerinde anlaşılmalı olan nihai programlar daha çok stratejik sağlık hedeflerine ulaşmak için kullanılan araçlardır. Sektörler arası bir işbirliği ve toplum katılımı yoluyla üretilir. Sağlıksal, çevresel ve sosyal durumun analiz edilmesini, politikaların geliştirilmesini ve kamunun fikrinin alınmasını gerektirir. Bir planın uygulanması daha detaylı işletimsel planlar yapılmasını gerektirir.
- 4.2.5 Şehir sağlığı planı yalnızca sağlığı etkileyen veya sağlıkla ilgili olan politikaların ve faaliyetlerin toplamı değerildir. Daha çok parçalarının toplamıdır. Bir sağlık vizyonunun ve vizyonun

4.2.6 elde edilmesini sağlayacak olan entegre politikaların ve stratejilerin yaratılması için gerekli olan temeli ve kaynağı sağlar.

4.2.7 Şehir sağlığı planı, Şehir sağlığı profili ile ortaya konan ve değerlendirilen Şehir sağlık durumu hakkında bilgi vermelidir.

BİR ŞEHİR SAĞLIĞI PLANININ HAZIRLANMASINA İLİŞKİN NOTLAR

5. Prensipler

5.1 Herkes İçin Sağlık (HİS) prensipleri, Ottawa Sağlığı Geliőtirme AnlaŐması ile birlikte DSÖ Sağlıklı Őehirler projelerinin temel çerçevesini oluőturur. Őehir sağlığı planı, HİS ve diğer yerel, bōlgesel ve ulusal stratejilerle paralel olarak, Őehir sağlığı politikalarının ve programlarının yerini alacaktır. Planlama sūreci ve planın kendisi Herkes İçin Sağlık'ın Őu prensiplerine dayanmalıdır (2):

1. *EŐitlik*: EŐitlik HİS'in ۆzūdūr. SaĐlıkta eŐitlik, tūm insanların saĐlık potansiyellerini tam olarak kullanmaları hakkına ve olanaĐına sahip olmaları anlamına gelir. Topluluklar arasında ve içerisinde saĐlık durumu ile ilgili olarak varolan eŐitsizliklerin azaltılması amaçlı eylemler gerektirir. EŐitlik politikaları dezavantajlı olan kiŐilerin yaŐama ve çalıŐma koŐullarının geliőtirilmesini ve fiziksel ve sosyal çevrelerinin daha Őanslı olan grupların dūzeyine yūkseltilmesini içerir.
2. *Sağlığın Geliştirilmesi*: Bir Şehir sağlığı planının amacı Ottawa AnlaŐmasında yer alan prensipler kullanılarak sağlığın geliştirilmesi olmalıdır.

3. *Sektörler arası eylem*: Sağlık, günlük yaşam ortamı içerisinde yaratılır ve birçok sektörün eylemlerinden ve kararlarından etkilenir. Tüm sektörlerin şehir sağlığı planının hazırlanmasında ve uygulanmasında işbirliği yapması gerekir.
4. *Toplum Katılımı*: Bilinçli, motive edilmiş ve aktif katılımında bulunan toplumlar önceliklerin belirlenmesi, kararların alınması ve uygulanması konularında önemli ortaklardır. Bu yaklaşım insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanır ve bireyleri ve toplumları güçlendirir.

5. *Destekleyici Çevreler*: Destekleyici fiziksel ve sosyal çevrelerin oluşturulması planda amaç alınmalıdır. Bu konu sosyal ağlar, ulaştırma, konut ve diğer çevresel konuların yanı sıra ekoloji ve sürdürülebilirliği de içerir.
6. *Güvenilirlik*: Sağlık, çevre ve yaşam koşullarının tüm yönlerinin bireyle etkileşimi aracılığı ile oluşur. Politikacıların, üst düzey idarecilerin ve tüm sektörlerdeki yöneticilerin kararları sağlığı etkileyen bu koşullar üzerinde etkilidir. Sağlığı yaratan koşulları etkileyen kararlara ilişkin sorumluluk açık ve anlaşılabilir bir biçimde açıklığa kavuşturulmalı ve belirli bir süre sonrasında ölçülebilecek ve değerlendirilebilecek bir şekle sahip olmalıdır. Bu şekilde, sorumluluk verilebilir ve belirlenebilir.
7. *Huzur hakkı*: Huzur sağlığın temel ön koşullarından biridir ve huzurun elde edilmesi toplumları / vatandaşları için maksimum sağlık durumunu elde etmeyi amaçlayan kişiler için haklı bir amaçtır.

Bu prensipler şehirlerin yüz yüze olduğu somut sorunlarla ilgili olarak bazen soyut kalabilir. Bununla birlikte, bunlar şehirlerdeki sağlığın gelişmesini desteklemesi gereken temel fikirlerdir ve şehirler bu prensiplerin uygulamaya konması için yeni yollar bulmaktadır. Planın temellerinin dayandığı prensiplerin açıkça ifade edilmesi son derece önemlidir.

6. Plan şartları

- 6.1 Şehir sağlığı planı, planın kapsamı kadar gelişme sürecini de etkileyen belirli politik, bürokratik ve yasal özelliklere sahip olmalıdır. Her şehir sağlığı ve sağlık belirleyicilerini etkileyen kendine özel ulusal ve yerel yasal şartlara, politikalar ve idari işlemlere sahiptir. Bunların bazıları özellikle şehir düzeyinde sağlık planlaması ile ilgili olabilir – örneğin İspanya şehirlerin bir sağlık planı geliştirmesini öngören Genel Sağlık Yasasını 1986 yılında kabul etmiştir. Diğerleri yalnızca sağlıkla ilgili belirli konuları, örneğin hava kirliliği ve trafik kontrolü hakkındaki yönetmelikleri hedef alabilir. Planın şehrin yasal ve idari çerçevesi bağlamında hazırlanması gerekir.
- 6.2 Planın gelişimini etkileyen bir ek faktör de orta ve doğu Avrupa’da yer alan bazı ülkelerde olduğu gibi, büyük bir değişiklik halinde olabilecek bir ekonomik ve politik iklimin hüküm sürmesidir. Diğer ülkelerde belirli konular yüksek bir görünürlüğe sahip olabilir ya da büyük ilgi görebilir (sağlığın desteklenmesi veya çevre sorunları gibi) ve bu yüzden planın gelişimi ile ilgili sahneyi oluşturur.
- 6.3 Farklı politik ve idari düzeylerin yanı sıra bir şehir sağlığı planı içerisinde zorunlu ve gönüllü, özel ve kamu gibi başka önemli hisse sahipleri de yer almaktadır. Her bir sektör veya kurum yerel sorunları algılama konusunda kendi anlayışına sahiptir ve diğer sektörlerle koordine edilmesi gereken sağlığa karşı özel bir ilgiye

sahip olabilir. Bu sektörler arası işbirliğini göstermenin yollarından biri şekil 1’de verilmiş olan şemadır – “sağlığın direkleri”.

- 6.4 Şehir sağlığı planlarının sağlık hizmeti veya tıbbi hizmet planları ile karıştırılmamasının sağlanması son derece önemlidir. Bazı ülkelerde sağlık hizmeti planları sağlığın desteklenmesi ile ilgili kavramlar ve stratejiler içerebilir de, sağlık sorumluluğu genellikle sağlık hizmeti sektörünün tek yetki alanı olarak görülmeye devam etmektedir. Şehir sağlığı planları ise, bunun tersine, daha kapsamlıdır ve sağlık konusunu ve sorumluluğunu sağlık hizmeti sektörünün ötesinde, diğer sektörlerle ve şehrin tüm taraflarına yaymaktadır.

Şekil 1.

Şehir Sağlığı Planı

Toplum

Ticaret sektörü	Ulaştırma sektörü	Ekonomi sektörü	Sağlık sektörü ve sosyal sektör	Çevre sektörü	Sanayi sektörü	Eğitim sektörü
-----------------	-------------------	-----------------	---------------------------------	---------------	----------------	----------------

Yerel Politikalar ve Yasalar

Ulusal Politikalar ve Yasalar

Herkes için Sağlık Stratejisi

6.5 Bir şehir sağlığı planının geliştirilmesi; şehirlerin, mevcut çalışma düzenlerinin hem şehir içerisinde yatay olarak hem de hükümet ve idarenin diğer düzeyleriyle dikey olarak genişletilmesi veya geliştirilmesi amacıyla, yaratıcı bir şekilde çalışmasını gerektirir. Bunun nedeni her şehrin – belirli fonksiyonların gerçekleştirilmesi veya özel hizmetlerin verilmesi için – sahip olduğu belirli yasal sorumlulukların proje şehirlerinin tüm şehrin sağlığının ve refahının geliştirilmesi için üzerlerine almış oldukları çok daha büyük sorumluluklar yanında dar kapsamlı kalmasıdır. Etkin bir şehir sağlığı planının şehrin idari kontrolünün ötesinde bulunan sağlık sorumluluğuna ait önemli alanları tanımlaması gerekir. Mümkün olan hallerde, planlama süreci kararları şehir sakinlerinin sağlığını etkileyen diğer ilgili merciler ve örgütlerle işbirliği bağlantılarının kurulmasını sağlamalıdır. Örneğin, bir şehir sağlığı planı bir belediye ve bir bölge arasında, ulusal olarak kontrol edilen örgütlerin ve ticari ve gönüllü sektörlerin işbirliği ve onayı ile birlikte, bir işbirliği girişimi haline gelebilir.

7. Şehir Sağlığı Planının Diğer Planlarla olan İlişkisi

7.1 Şehir sağlığı planı şehirdeki diğer planlarla ilgilidir. Örneğin:

1. *Genel şehir planı*: Şehirlerin tüm sektörleri kapsayan genel planlar hazırlanmış olması halinde, sağlık, genel plan politikası ve sosyal gündemi içerisinde yüksek bir profile sahip olmalıdır. Sağlık ve çevre eylemlerinin daha detaylı bir açıklaması şehir sağlığı planı ile karşılaştırılabilecek ayrı bir belge oluşturmalıdır.
2. *Şehir sağlığı planı*: Bu Sağlık için çekirdek plandır. Bir ana sağlık planı olarak adlandırılabilir ve sağlığın diğer sektörlerin planları ile ilişkisini açıklaması gerekir.
3. *Sektör planları, örneğin eğitim*: Şehir sağlığı planından alınan sağlığa katkı konusu bu planlarda yer alacaktır.
4. *Özel sağlık konularına ilişkin planlar*: Belirli sağlık konuları kendi eylem planlarına sahiptir. Bu tür planların şehir sağlığı planı ile bağlantılandırılması ve HİS prensiplerini yansıtmaması gerekir.
5. *İşletimsel planlar*: Şehir sağlığı planında işletimsel konularla ilgili detaylı bilgi verilmeyecektir. Detaylı finans, hizmet sayısı ve türü, belirli faaliyetlerin gerçekleştirilmesinden sorumlu olan bireyler ve kurumlar ayrı işletim planları içerisinde hedef alınabilir.

Şehir sağlığı planları diğer planları hesaba katmalı ve bunlara yanıt vermelidir, aynı durumun tersi de geçerlidir. Diğer planların şehir içindeki ortak hedefleri ve paylaştıkları değerler, ilgili oldukları yerlerde kullanılmalıdır. Şehir sağlığı planı aynı zamanda diğer sektörlerin planlarını da etkilemeli ve bunları değiştirmelidir.

Diğer sektörlerdeki planlamaya ilişkin zaman çizelgesi şehir sağlığı planı hazırlanırken akılda tutulmalıdır. Bu durum diğer şehir planlarını ve bölgesel ve ulusal düzeylerde gerçekleştirilen planlamayı da içerir.

8. Hazırlık alışmaları

8.1 Planlama sureci başlamadan önce, bir şehir sağlığı planının geliştirilmesi için gerekli olan temelin atılması ve bu plan için gerekli desteğin kazanılması amacıyla kapsamlı zemin hazırlama çalışmalarının yapılması gerekir. Önceden varolan yapısal düzenlemelerin değiştirilmesi gerekebilir, politik düzeyde ve kamu düzeyinde bilinç yükseltilmeli ve yerel durum değerlendirmesi yapılmalıdır. İyi hazırlanmış ve iyi dşnlmş bir “başlangıç platformu” etkin bir şehir sağlığı planının ilk temel şartıdır. Sağlıklı şehirler Projesi başarı için gerekli koşulların yaratılmasında büyük bir role sahiptir.

9. Planlama Süreci

9.1 Planlama süreci sağlık değerlendirmesi, konu tanımlaması, önceliklerin belirlenmesi, stratejilerin oluşturulması, konsültasyon ve sunum kategorilerine ayrılabilir olan çeşitli aşamalardan ve bileşenlerden oluşur. Bunu yapmanın tek bir doğru yolu yoktur; her şehir kendi yerel durumu için en uygun yaklaşımları bulmalıdır.

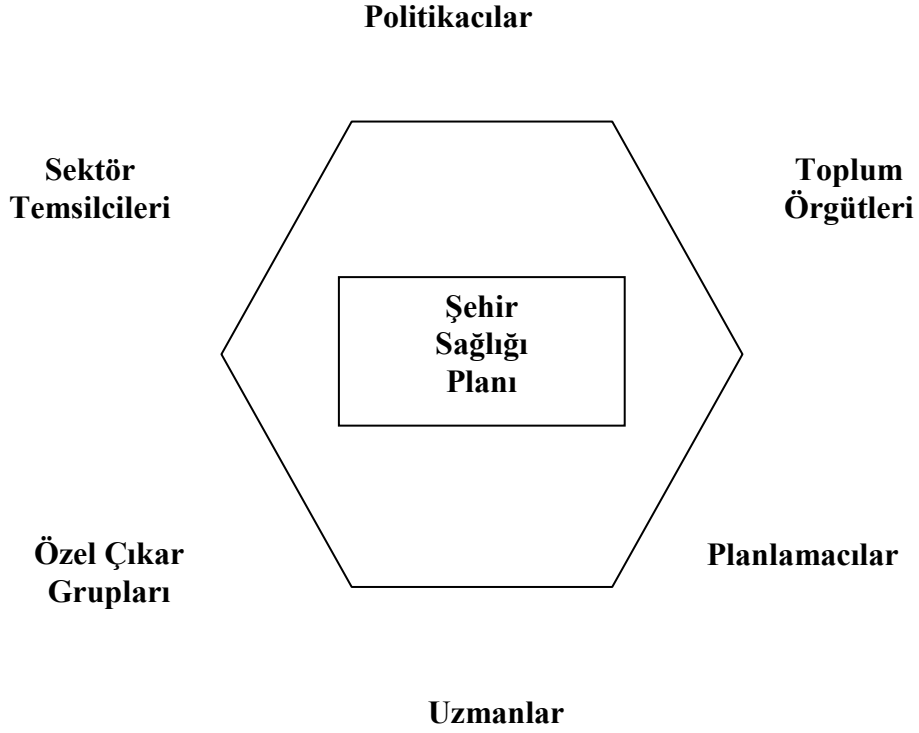
Her bir safha farklı insanların sağlayacağı girdileri gerektirebilir. Genel planlama sürecini öngörecekle ve bu konuda kılavuzluk edecek çekirdek bir örgütsel yapının kurulması gerekir. Çeşitli ayarlama türleri uygun olabilir ve her şehir idari ve politik şartlarını en iyi yansıtan ayarlamayı seçmek zorundadır. Bununla birlikte, seçilen yapının türü ne olursa olsun, bu yapı güvenilir olmalı ve diğerlerinin güvenini kazanmalıdır. Bazı şehirlerde yapılar halihazırda kurulmuş olabilir ve bunlar üzerine yapılandırma uygun bulunabilir. Bununla birlikte, iyi bir şehir sağlığı planlaması için gerekli olan yaklaşımın boyutları göz önünde tutularak, mevcut referans koşullarının ve iş uygulamalarının değiştirilmesi gereğinin ortaya çıkması muhtemeldir.

10. Sektörler Arası İşbirliği

10.1 Planlamadaki önemli adımlardan biri planlama sürecindeki katılımcıların tanımlanmasıdır. Planlamadan etkilenebilecek herkes sürece ortak olabilir. Her bir şehir ve ülke kendi listesine sahip olacaktır, ancak aşağıdaki listede göz önünde bulundurulmasında yarar görülen bazı kategoriler verilmiştir. (şekil 2):

- politik kabul ve uygulamanın sağlanması için en üst düzeydeki politikacılar ve planlamacılar;
- çeşitli kamu sektörlerinin; özellikle çevre, eğitim, konut, ulaşım ve sosyal refah sektörlerinin temsilcileri
- gönüllü kuruluşlar ve özel çıkar grupları;
- sağlık profesyonelleri (temel bakım ve hastane sektörü);
- toplum grupları; ve
- başka özel grupların plan içerisinde üzerinde anlaşmaya varılmış olan belirli politika ve stratejileri hedef almak ve ayrıntılarıyla belirlemek için bir araya getirilmesi gerekebilir.

Şekil 2

10.2 Sağlıklı Şehirler Projeleri sektörler arası işbirliği için halihazırda bazı mekanizmalar geliştirmiş olacaktır. Şehir sağlığı planlamasının özel taleplerinin karşılanması için bunların muhtemelen genişletilmesi gerekecektir. Sektörler arası çalışma temelini geliştirilmesi ve hem planlama sürecinde hem de planın kendisinde bir sahiplenme duygusuna yol açacak bir sağduyunun yaratılması için diğer sektörlerle ilişkin kapsamlı açıklama ve eğitim gerekli olabilir.

11. Toplumun Katılımı

11.1 Şehir sağlığı planlamasının en önemli yönlerinden biri toplumun katılımıdır. Çoğu Sağlıklı Şehirler projesi planlama sürecinde kullanılması gereken toplum katılımına ilişkin zengin bir deneyim geliştirmiştir. Katılım tüm gelişim safhalarında son özellikle önemlidir.

Toplum katılımının geliştirilmesi gerekir ve bu katılım bazı temel şartlara sahiptir: vatandaşlar nasıl katılacaklarını; işbirliği yapacak olan mercileri; vatandaşların seslerini duyurabileceğini bilmelidir ve katılım onlar için çekici olmalıdır. Çeşitli Sağlıklı Şehirler projelerinde farklı teknikler denenmiştir; örneğin Liverpool, planlama sürecini paylaşabilmek için görme özürlü, diğer görsel bozuklukları olanlar ve İngilizce bilmeyenler için erişilebilir olmasını sağlayan materyaller dağıtmıştır. Diğer bir şehir;bilincin yükseltilmesi ve yerel toplumların dahil edilmesi için toplumsal, hareketlilik, üretici araştırmalar ve toplumdan gelen tepkileri teşvik etme yöntemini kullanmıştır.

12. Planın hedef alması gereken alanlar

12.1 Plan öncelikli alanları hedef almalıdır. Bu alanlar, topluma danışma, bir şehir sağlığı profili (17), şehrin politik süreçleri ve diğer işbirliği yapan sektörler ve hükümet düzeyleri aracılığı ile tanımlanır.

12.2 Sağlığı etkileyen tüm alanlar potansiyel olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak, planda yalnızca üzerinde çalışılacak olan alanların yer alması önemlidir. Tüm şehirler kendi planlama süreçleri içerisinde öncelikleri belirlemelidir. Önceliklerin belirlenmesinde yardımcı olacak çok sayıda analitik araç vardır, ancak en önemli konu nihai kararları alanlar, planı uygulayacak olanlar ve şehrin insanları arasındaki iletişimin sağlanmasıdır. Karar alma sürecinde toplum katılımı ile ilgili mekanizmalar planda açıkça belirtilmelidir. Güvenilirliğin ve ilerlemenin elde edilmesi gereğinin bilincinde olunması ve uzun süreli amaçların yanı sıra kısa süre için uygun ve mümkün olan bazı eylemlerin de plana dahil edilmesi önemlidir.

13. Planlama Sürecinin Önündeki Engeller

- 13.1 Planlama sürecinin gelişiminde karşılaşılabilecek çok sayıda zorluk vardır. Bunların bazıları şehre özel olabilir, diğerleri ile birçok şehirde karşılaşılabılır.
- 13.2 Politikacıların plana katılımı gereklidir, ancak politikacılar uzun süreli perspektiflerini düşürecek olan kısa seçim dönemlerinde çalıştıklarında başarı sağlanması zor olabilir. İyi sektörler arası işbirliğinin sağlanması daima zordur. Toplum katılımının sağlanması amaçlı yeterli yollar büyük çaba ve kaynak gerektirir. Uzmanların algılaması ile toplum algılaması arasında fikir farklılıklarının ortaya çıkması beklenmelidir. Yeni yöntemlerin ve yeni yaklaşımların uygulanması için ek yatırım gerektiği gerçeği yeterince göz önüne alınmadığı sürece, bir şehir sağlığı planının geliştirilmesi için gerekli olan kaynaklara ilişkin tahminler yetersiz kalacaktır.
- 13.3 Yeterli politik hareketin kazanılması şehirdeki bir ya da daha fazla “ürün şampiyonunun” becerikli bir şekilde sağlanan politik desteğini gerektiren önemli bir görevdir. Şehrin politik kaygılarını hedef alan bazı kısa süreli ve kolayca elde edilebilecek hedeflerin belirlenmesi ve gösterilmesi süreç içerisinde yararlı olabilir. Resmi olmayan ağların kullanılması sürecin geliştirilmesi için destek ve taraftar kazanılması anlamında iyi bir strateji olabilir, ancak resmi karar alma süreçleri tamamen içeriğe katılmalı ve bunlar üzerinde

anlaşılmalıdır. Dolayısıyla, hiçbir plan geliştirilmemesi yerine, küçük bir planın geliştirilmesi, özellikle de prensiplerin ve süreçlerin daha sonraki bir safhada daha kapsamlı bir şekilde uygulanacağını belirtmesi daha iyi olacaktır.

14. Plan Belgesinin İçeriği

14.1 Şehir sağlığı planı aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- *Planın politik durumu:* Planın genel Şehir idari sistemi içerisindeki konumu nedir? Planı hangi merciler onaylamıŐtır?
- *Plan geliştirilmesi süreçleri:* Kim katılmıŐtır ve hangi mekanizmalar kullanılmıŐtır (rneğin destek sağlanması, sektörler arası işbirliğinin elde edilmesinde, toplum katılımının temin edilmesinde, vb)?
- *Planın dayandığı prensipler;*
- *Sağlık profiline dayanan sağlık değerlendirmesi yorumları;*
- *Politik ve yasal zemin;*
- *zerinde karara varılan öncelikler, nedenler ve kullanılan yöntemler / kriterler;*
- *Hedefler de dahil olmak üzere, stratejik amaçlar*
- *Her bir sektör ve hükümet düzeyi tarafından gerçekleŐtirilecek olan planlar ve pratik eylemler;*
- *Takip:* İzleme, değerlendirme ve inceleme süreçleri

15. Sağlıklı Şehir Projesi Bürosunun Rolü

15.1 Sağlıklı Şehirler projeleri Şehir sağlığı planının baŐlatıcıları ve hızlandırıcıları olacaktır. Bunlar aŐađıdakilerden sorumludur:

- Őehirlerini bir Şehir sağlığı planı geliştirmek konusunda teşvik etmek ve bunun yapılması için gerekli mekanizmaların oluŐturulmasında onlara yardımcı olmak;
- Şehirlerin planlama sürecinde tavsiyelerde bulunmak;
- Őehirlerine toplumdandan girdi sağlamak konusunda yardım etmek;
- planın uygulanmasını takip etmek;
- plan değerlendirmesine ve incelemesine katılmak
- plandan ğrenilen eŐitli konu ve derslerin bir sonraki planlama dngsne taŐınmasını sağlamak; ve
- deneyimleri diğer uluslar arası ađ Őehirleri ile paylaŐmak

REFERANSLAR

1. *Setting Standards for WHO Project Cities: The Requirements and the Designation Process for WHO Project Cities, WHO Healthy Cities Project, Phase II 1993 – 1997*, WHO Regional Office for Europe, Copenhagen.
2. *Health For All Targets, The Healthy Policy for Europe, updated edition September 1991*, WHO Regional Office for Europe.
3. *Ottawa Charter for Health Promotion*, An International conference on Health Promotion, November 17 – 21, 1986, Ottawa, Ontario, Canada.
4. *Earth Summit Agenda 21: The United Nations programme of action from Rio*. ISBN 92 – 1 – 100509 – 4 United Nations, United Nations Department of Public Information, New York 1992.
5. *Proceedings from the WHO Healthy Cities Project Business Meeting*, St. Petersburg, Russia, 17 – 19 June 1993.
6. *Healthy Cities Project: Report on a WHO Business Meeting*, Glasgow, 20 – 22 January 1994.
7. *Healthy Cities Plan of the City of Copenhagen, 1994 – 1997*, Copenhagen Health Services, August 1994.

8. *Working together for Glasgow's Health*. Glasgow Healthy City Project. ISBN 0 9522263 8 3. Glasgow 1995.
9. *Kommuneplan 1993*. Horsens Kommune, Horsens 1993.
10. *Draft Liverpool City Health Plan*. Liverpool Healthy City, Liverpool 1995.
11. *Poznan – Healthy City (Strategies – indicators)*. Poznan Municipal Publishing Office. 1994
12. *Municipal health plan for Valladolid*. Valladolid City Council, Valladolid 1994.
13. *City Health Profiles – City Health Plans. Report on a WHO Healthy Cities Technical Symposium. Poznan, Poland 23 – 24 September 1994*. EUR / ICP / HCIT 94 01 PB01. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen 1994.
14. *WHO Country Health Policy Reviews: The Case of Finland*, Report on a WHO Meeting, Espoo, Finland, 10 – 12 November 1992, WHO Regional Office for Europe, Copenhagen.
15. *Framework for the Analysis of Country (HFA) Policies*, WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, HPP / December 1987 (ICP / MPN 932 0075j).

16. *The Process of Health Policy Development, Report of a Working Group on the Development of Subnational Policies for Health*, WHO, Regional Office for Europe, Copenhagen, 1992.
17. *City Health Profiles: how to report on health in your city*. ICP / HCIT / 94 / 01 PB 2. World Health Organization Regional Office for Europe, Copenhagen 1995.